Sammanträde med	**Vård- och omsorgsnämnden**
Plats och tid för sammanträde	**22 februari 2017 kl. 14.00** **Älgen, Barnhemsgatan 13, Köping**

Ärenden

1	Upprop	
2	Val av protokolljusterare – i tur att justera är: Anna-Carin Ragnarsson	
3	Tema – Enkätundersökning LSS	§ 10
4	Månadsuppföljning ekonomi	§ 11
5	Effektiviseringsförslag	§ 12
6	Kvalitet i särskilt boende – Rekommendation för arbete med ökad kvalitet nattetid i särskilt boende för äldre	§ 13
7	Delgivningar att lägga till handlingarna, delges i pärm	§ 14
8	Anmälan av delegeringsbeslut – arbetsutskottet, delges i pärm	§ 15
9	Anmälan av delegeringsbeslut i pärm	§ 16

Vård- och omsorgsnämndens nästa sammanträde är den 29 mars
Arbetsutskottets nästa sammanträde är den 13 mars

Vid förhinder meddela Sandra Eriksson, tfn 255 08 eller sandra.eriksson1@koping.se

Kallade

Roger Eklund (S), ordförande
Irene Smedberg (S)
Hans Andersson (S)
Marie Oskarsson (S)
Johan Jansson (S)
Seija Eriksson (S)
Yvonne Blücher (V), vice ordförande
Gerd Holmström (M)
Jenny Adolphson (C)
Anna-Carin Ragnarsson (KD)
Monica Israelsson (SD)

Underrättade ersättare

Barbra Andersson (S)
Maria Hagvåg (S)
Ritva Sjöholm (S)
Emil Thunberg (S)
Marianne Edman (V)
Helen Lindblom (V)
Eva Larspers (MP)
Ida Törnwall (M)
Silpa Laitio Karlsson (C)
Lennart Eriksson (FP)
Helena Pettersson (SD)

Personalrepresentanter

Leena Eriksson, Kommunal (ord)
Tony Eklund, Kommunal (ersättare)
Ulla Andersson, Vision

Övriga underrättade

Jeanette Sander, vård- och omsorgschef
Eva Saaw, utvecklare/SAS
Agneta Roos, Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS)
Josefina Ackelman Thunholm, utredare
Margareta Faber, förvaltningsekonom
Kenneth Blomqvist, ekonom/controller
Annette Persson, miljö- och kvalitetsutvecklare
Sandra Eriksson, nämndsekreterare
Ulla Danielsson, personalsekreterare
Elizabeth Salomonsson, kommunalråd
Kommundelsnämnden, Kolsva

Fackliga representanter

Jenny Larsson, Kommunal
Leena Eriksson, Kommunal
Ann-Marie Rönnbacka, SSR
Ulla Andersson, Vision
Susanna Carlzon, Vårdförbundet
Nina Clefberg, FSA/SACO
Susanna Lagesson Nålberg, Fysioterapeuterna
Peter Palmqvist, Fysioterapeuterna
Lärarförbundet

Tidningar

Taltidningen, Västerås
Bärgslagsbladet
Radio Västmanland
Magazin24

Enhetschefer Vård & Omsorg

Sami Luiro, LSS
Siv Birkeståhl, LSS
Maria Hofving, LSS
Annika Persson, tf LSS
Eva Andersson, Socialpsykiatrin
Liisa Lennqvist-Pettersson, Personlig assistans
Tarja Kauppinen, Personlig assistans
Anne Tjernberg, Nygården
Niqlas Lundqvist, Nygården
Sirpa Vikman-Eriksson, Nordlund
Gunilla Jansson, Ängslund
Ann-Sofie Pettersson, Rosendal
Anna Hellberg, Rosendal
Anette Enarsson, tf Hagaberg
Gunilla Karlsson, Hagaberg
Ylva Eriksson, Sorbygården & Hemtjänst Munktorp
Susanne Sterling, Sjuksköterskeenheten
Frida Fäldt Åkerström, Hemtjänst Östra
Lilian Voto, Hemtjänst Västra
Katrine Gunnarsson, Hemtjänst Tunadal
Helene Johansson, Personalstrateg och enhetschef bemanningen
Anna-Karin Andersson, Rehab, aktivitet och anhörigstöd samt Biståndsenheten

VON § 10

Tema: Enkätundersökning LSS

Sofia Nestor, stödpedagog, ger en redovisning av enkätundersökning LSS.

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

att ta del av informationen

VON § 11
VON/Au § 11

Månadsuppföljning ekonomi

Driftbudgetuppföljning till och med januari månad 2016.

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

att godkänna driftbudgetsuppföljningen till och med januari månad 2016

VON § 12
VON/Au § 14

Effektiviseringsförslag

Inför 2018 ska ett effektiviseringsförslag på 1% tas fram av förvaltningen.

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

att

VON § 13
VON/Au § 13

Kvalitet i särskilt boende – Rekommendation för arbete med ökad kvalitet nattetid i särskilt boende för äldre

Sveriges Kommuner och landsting (SKL) har den 20 januari 2017 beslutat att rekommendera Sveriges 290 kommuner att fatta beslut att anta rekommendationen i syfte att stärka utveckling och kvalitet på särskilda boenden för äldre nattetid.

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

att ställa sig bakom rekommendationen om kvalitet i särskilt boende och förslå kommunfullmäktige att anta den

VON § 14

Delgivningar att lägga till handlingarna

Delges i pärm

Dom från Förvaltningsrätten
Dom 2017-01-24 i mål nr 5454-16 angående bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL.
Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Dom från Förvaltningsrätten
Dom 2017-01-18 i mål nr 3493-16 E angående bistånd enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL
Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Dom från Kammarrätten
Dom 2017-01-30 i mål nr 3283-16 angående stöd och service till vissa funktionshindrade.
Kammarrätten avslår överklagandet.

Inspektionsrapport från Miljökontoret
Tillsyn enligt miljöbalken på Hagaberg den 13 januari 2017.. Miljökontoret finner att vissa åtgärder behöver göras:
- OVK-intyg bör sättas upp på väl synlig plats i verksamheten.
- Redovisa temperaturerna som mättes i verksamhetens lokaler under sommaren 2016.
- Redovisa städrutiner för toaletter i boenderum
- Följa upp vattenkvaliten.

VON § 15

Anmälan av delegeringsbeslut – arbetsutskottet

Delges i pärm

Beslut i protokoll från vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott den 6 februari 2017.

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

att notera anmälan av delegeringsbeslut från arbetsutskottets sammanträde den 6 februari 2017

VON § 16

Anmälan av delegeringsbeslut i pärm

- Delegeringsbeslut gällande avgifter inom vård- och omsorg
  Delegeringsbeslut nr 5/17

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

att notera anmälan av delegeringsbeslut 5/17

KÖPINGS KOMMUN

Datum
2017-02-03

VON Bilaga § 12/2017
AU Bilaga §

Vård & Omsorg
Jeanette Sander
Vård och omsorgschef
Tel direkt: 0221-255 01 Mobil: 073-699 38 42
E-post: jeanette.sander@koping.se

Effektivitetsförslag motsvarande 1 % (4,3 miljoner) för Vård och omsorgsnämnden enligt uppdrag från kommunfullmäktige

Vård- och omsorgsförvaltningen har redan påbörjat arbetet med att effektivisera verksamheten (sedan 2015). Vi har arbetat utifrån ett antal olika effektivitetsförslag, vissa har redan verkställts efter prioritering och beslut av Vård- och omsorgsnämnd.

Vårt fokus har varit att genomlysa och ge förslag på tänkbara effektiviseringar inom icke lagbunden verksamhet, restriktiv återbesättning av tjänster samt förslag till intäktsökningar.

Målet har varit att ingen personal sägas upp men effektiviseringar har inburit omfördelning inom organisationen. Pensionsavgångar och avslutade tjänster finns därmed också i förslaget.

Undertecknad har prioriterat samtliga förslag och analyserat möjligheten att genomföra dessa och konsekvenser.

Markerat med rött i bifogat dokumentet har redan genomförts.

Effektivitetsförslag för 2018 motsvarar 5 824 tkr, vilket vi nu delger nämnden för prioritering och beslut.

Jeanette Sander
Vård och omsorgschef

Köping1033, v4.1, 2014-01-30

Tänkbara besparingar, nedläggningar mm.	Kommentar	2016	2017	2018
	Rött är genomfört!			
1. Utbildningsbegränsningar (ej lagstyrd utbildning) och konferanser som inte redan är planerad		600 000	600 000	600 000
2. All personalrepresentation stoppas endast kaffe och 100 kr per år och person	Mackor till kaffe, frukostar mm	350 000	350 000	250000
3. Stopp på servicetjänster inom hemtjänsten	inklusive larm	350 000	350 000	350000
4. Neddragning 1 % av alla verksamhetskostnader		570 000	570 000	
5. Två fixartjänster bort och arbeta i hemtjänsten med matkörning		425 000	425 000	
6. Hyresjustering av alla lägenheter i inom Säbo, LSS och Psyk			3 000 000	
7. Matlådepriset höjning med 6 kr till 50 kr (2017: 5 kr till 55kr) och (2018: 5 kr till 60 kr)	2018 : 5 kr till 60 kr	200 000	200 000	200000
8. Ej hyra externa lokaler för möten osv.		100 000	100 000	100000
9. Alla tjänster skall prövas innan återbesättande i ledningsgruppen, ca 2 åa per år	ES, GL 60%+ JATH samt EN (minskning på systemförvaltningen)	850 000	850 000	800 000
10. Inga konsulter i verksamheterna		100 000	100 000	100000
11. Redan införd ny taxa ny beräkningsgrund, ny maxtaxa 20160701 200 kr/brukare	100 tkr	100 000	100 000	
12. Avsluta GAPET (IT-stöd för anhöriga)		-	-	
13. Rätta telefonabbonemang 22 st analoga utan avtal till IP		198 000		264000
14. Kvalitetssäkring och uppföljning av myndighetsbeslut	(Hisingen)	500 000	500 000	500000
1. Ökad effektivitet Hemtjänsten	Minst 65 % av den arbetade tiden hos brukare			
2. Höjning av matpriset med 6 kr i serveringarna från 49 till 55 kr (2017 60 kr)	Förslag är ny höjning med 5 kr till 65 kr.	120 000		100000
3. Ej återbesättning av 1,0 åa Aktivitetsteamet		850 000	850 000	500000
4. Ej återbesättning av 1,0 åa Demensteam 1,0 åa		425 000	425 000	450000
5. En årsarbetare per hus bör effektiviceras genom att följa SOSFS:en och optimal planera verksamheten		1 400 000	1 400 000	400000
6. Höjning av trygghetslarmet 2016 50 kr (2017 50 kr) och (2018 50 kr)	2018 350kr	350 000	350 000	250000
7. Boendestöd ingår i hemtjänsten arbetar med psyk boendestöd planeras i hemtjänsten	1,5 årsarbetare	-	-	
8. Minska med en tjänst i anhörigstödet		425 000	425 000	425 000
9. Höjning av egenavgiften färdtänst med 5 kr per resa (ca 27 000 resor)	2018 , 55 kr per resa lägsta avgift	135 000		135000

10a. Resor t o fr dagverksamhet (buss) demens				50000
10b. Gratis resa med anropstrafiken med de som har färdtjänsten	250-500 tkr			250000
11. Avsluta uppsökeritjänst och genomförs av myndighet				
12. Må bra projekt i vården, minskar sjukskrivning med 1,5%, förslag sex månaders projektanst	20 000 tkr i sjukskrivn kostnad, 1,5% av 10% sjukskrivn är 3 000tkr, 350 tkr projektledare under 6 månader		2 650 000	0
13. Säkra bemanningen och minska övertiden	7 000tkr i övertid, minska med 1000tkr	1 000 000	1 000 000	
14. Översyn av lokalanvändning, effektivisering		500 000	500 000	100000
SUMMA		**9 548 000**	**14 745 000**	**5 824 000**

Datum
2017-02-09

Bilaga § 1

Vård & Omsorg
Jeanette Sander, Vård och omsorgschef
0221-255 01, 073-699 38 42
jeanette.sander@koping.se

Konsekvensbeskrivning av givna effektivitetsförslag

1. Ökad effektivitet Hemtjänsten

2. Höjning av matpriset med 6 kr i serveringarna från 49 till 55 kr
Förslag är ny höjning med 5 kr till 65 kr. (2017 60 kr)
Konsekvens Anpassning till serveringar i enskild regi.

3. Ej återbesättning av 1,0 åa Aktivitetsteamet
Konsekvens mindre planerade gemensamma aktiviteter

4. Ej återbesättning av 1,0 åa Demensteam 1,0 åa
Konsekvens mindre stöd och utbildning till personal och närstående.

5. En årsarbetare per hus bör effektiviseras genom att följa SOSFS:en och optimal planera verksamheten
Konsekvens ingen mer än att alla skall planera efter lagda riktlinjer

6. Höjning av trygghetslarmet 2016 50 kr (2017 50 kr) och (2018 50 kr) 2018 350kr **Konsekvens jämförelse med andra kommuner se bilaga**

8. Minska med en tjänst i anhörigstödet **Konsekvens Mindre anhörigstöd men vi har ändå kvar en resurs. Kan leda till mindre uthållighet hos anhöriga som kanske orkar mindre.**

9. Höjning av egenavgiften färdtänst med 5 kr per resa (ca 27 000 resor) 2018 , 55 kr per resa lägsta avgift **Konsekvens Mindre resande och överflyttning av resande till flexlinjen.**

10a. Resor t o fr dagverksamhet (buss) demens **Konsekvens Vi har redan infört detta inom daglig verksamhet LSS och det har fallit väl**

Köping1033, v4.1, 2014-01-30

ut.

10b. Gratis resa med anropstrafiken med de som har färdtjänsten 250-500 tkr

Konsekvens Styr resandet till Flexlinjen och en positiv utveckling för färdtjänstberättigade

14. Översyn av lokalanvändningen , effektivisering

Konsekvens ingen för verksamheten bara använda alla lokaler effektivt och avyttra ej använda

Bilaga : 2 Jämförande kostnader i KAK

Jeanette Sander

Vård och omsorgschef

2017	Arboga	Kungsör	Västerås	Köping
Färdtjänst egenavgift	45	40	40	50
Matdistribution	54	50	58	55
Matservering	55	60	anges ej	55
Måltidsabbonemang	3649	3100	3547	3026
larm	256	200	175	300

Bilaga § 2

KÖPINGS KOMMUN

Vård & Omsorg
Eva Saaw, Utvecklare
0702-45 90 40, 070-245 90 40
eva.saaw@koping.se

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2017-01-27

VON Bilaga § 13/2017
AU Bilaga §

Vård- och omsorgsnämnden

Rekommendation för arbete med ökad kvalitet nattetid i särskilt boende för äldre

För att stärka kvaliteten på omsorgen nattetid i särskilda boenden för äldre har Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i dialog med kommuner, Föreningen Sveriges socialchefer, FAMNA, och Vårdföretagarna tagit fram en rekommendation.

Bakgrund

Regeringen avslog våren 2016 Socialstyrelsens förslag till bemanningsföreskrifter avseende särskilt boende för äldre. Socialstyrelsens uppdrag med föreskrifterna var att säkerställa en trygg och individanpassad omsorg samt att det skulle finnas personal dygnet runt som utan dröjsmål kunde hjälpa de äldre. I stället för bemanningsföreskrifterna valde regeringen att förtydliga Socialtjänstförordningen (2001:937, 2 kap 3§). Där framgår det att den enskildes behov ska vara styrande och att personal ska finnas tillgänglig dygnet runt.

Förslag från SKL

För att ytterligare stötta kommunernas arbete med ökad kvalitet nattetid i särskilt boende för äldre har SKL tagit fram en rekommendation som är tänkt att vara ett stöd för kvalitetsutveckling med fokus på tillsyn och omsorg nattetid. Rekommendationen tar upp de områden som anses viktiga i förnyelse- och förbättringsarbetet, digitalisering, arbetsmetoder och bemanning. SKL föreslår kommuner att anta rekommendationen.

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden föreslås besluta:

att ställa sig bakom rekommendationen om kvalitet i särskilt boende och föreslå kommunstyrelsen att anta den

KÖPINGS KOMMUN
Vård & Omsorg

Jeanette Sander
Vård- och omsorgschef

Eva Saaw
Utvecklare

Köping1033, v4.0, 2013-05-21

Vård och Omsorg
Greger Bengtsson

KVALITET I SÄRSKILT BOENDE

Rekommendation för arbete med ökad kvalitet nattetid i särskilt boende för äldre

Agneta Ivåker
Greger Bengtsson
Åsa Furén-Thulin
Sektionen för Vård och Omsorg
Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)
December 2016

Sveriges Kommuner och Landsting
Post: 118 82 Stockholm, *Besök:* Hornsgatan 20
Tfn: växel 08-452 70 00, *Fax:* 08-452 70 50
Org nr: 222000-0315, info@skl.se, www.skl.se

Innehållsförteckning

Rekommendation för arbete med ökad kvalitet nattetid i särskilt boende för äldre 1
Inledning **3**
En värdig vård för de äldsta 3
Rekommendationen – ett verktyg för kvalitetsarbete 3
Syfte, mål och målgrupp 3
Implementering i dialog med kommuner och andra intressenter 4
Ansvarsfördelning och gällande rätt 4
Ansvarsfördelning och kvalitet 4
Lagrum särskilda boenden 4
Ändring av socialtjänstförordningen 2016 5
Utgångspunkter **6**
Vikten av individuell behovsbedömning 6
Boendemiljön 7
Bemanning 7
Digitalisering och nya arbetssätt 7
Digitalisering – en strategisk fråga för hela kommunen 8
Natten påverkas av dagens aktiviteter 9
Chefen och ledarskapets betydelse 9
Rekommendation **10**
Koll på läget 10
Ta fram en strategi för att utveckla digitaliseringens möjligheter 10
Ledarskap 11
Implementering **12**

Inledning

En värdig vård för de äldsta

Vi står idag inför en befolkning som blir allt äldre och antalet personer i stort behov av vård och omsorg kommer att öka kraftigt. Att åldras behöver inte i sig betyda funktionsnedsättning, en 75 åring idag har bättre funktionsförmåga än för 30 år sedan, men samhället måste ändå rusta för att en större andel av befolkningen är mycket gamla personer.

En betydande del av dessa äldre behöver bo på särskilt boende. De utgör några av samhällets mest sköra och behövande individer. Att säkerställa en god, värdig och för individen anpassad vård och omsorg för dem tillhör därmed en av samhällets allra viktigaste uppgifter. Medarbetarna på landets äldreboenden är den enskilt viktigaste faktorn för att kunna ge en god kvalité för de äldre. Det är därför viktigt att medarbetarnas kunskap och drivkraft tas tillvara i arbetet med att förbättra omsorg och tillsyn nattetid för särskilda boenden.

Rekommendationen – ett verktyg för kvalitetsarbete

För att stärka kvaliteten på omsorgen nattetid på särskilda boenden för äldre har Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i dialog med kommuner, Föreningen Sveriges socialchefer, FAMNA och Vårdföretagarna tagit fram denna rekommendation.

Bakgrunden är att regeringen våren 2016 avslog Socialstyrelsens förslag till bemanningsföreskrifter för särskilt boende för äldre. Socialstyrelsens uppdrag med föreskrifterna var att säkerställa en trygg och individanpassad omsorg samt försäkra sig om att det på särskilda boenden för äldre skulle finnas personal dygnet runt som utan dröjsmål kunde hjälpa de äldre.
Istället för bemanningsföreskrifterna valde regeringen att förtydliga Socialtjänstförordningen (2001:937, 2 kap 3§). Där framgår det att den enskildes behov ska vara styrande och att personal ska finnas tillgänglig dygnet runt.
För att ytterligare stötta kommunernas arbete med ökad kvalitet nattetid i särskilt boende för äldre har SKL tagit fram denna rekommendation där de områden anges som kräver ett särskilt fokus i förnyelse- och förbättringsarbetet.

Syfte, mål och målgrupp

Målgrupp för rekommendationen är kommunerna i rollen som uppdragsgivare och arbetsgivare samt alternativa utförare i tillämpliga delar. De områden som

uppmärksammas är digitalisering, arbetsmetoder och bemanning. SKL noterar särskilt att det finns en viktig utvecklingspotential vad gäller välfärdsteknik.

Implementering i dialog med kommuner och andra intressenter

Några av framgångsfaktorerna för rekommendationen är att den bygger på en förståelse för de förutsättningar som finns i landets kommuner. I arbetet med rekommendationen har SKL därför fört en dialog med socialchefer, äldreboende-chefer och undersköterskor. Sammantaget har ett 60-tal kommuner medverkat. Dessutom har dialog förts med brukarorganisationer, fackliga organisationer och regionala representanter.

För att göra rekommendationen till verklighet krävs ett gediget förankringsarbete. Här kommer SKL att medverka till spridning av rekommendationen i dialog med kommunerna.

Ansvarsfördelning och gällande rätt

Ansvarsfördelning och kvalitet

Varje kommun ska ha en fungerande socialtjänst med ansvar för bland annat äldreomsorgsfrågor. Kommunen och dess ledning har det yttersta ansvaret för att äldre i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.

Inom varje kommun är det socialnämnden som har ansvaret för verksamhet riktad till behövande oavsett utförare.

Det framgår av socialtjänstlagen att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För att uppnå god kvalitet krävs rättssäkerhet, den enskildes medinflytande och insyn, respekt för den enskildes integritet och ett professionellt bemötande. Den enskilde ska känna sig trygg i mötet med socialtjänsten och det stöd han eller hon får. För att uppnå god kvalitet behöver verksamheten använda sig av ett genomtänkt arbetssätt. Det förutsätter att personalen har lämplig utbildning och erfarenhet samt får ett bra stöd och rätt förutsättningar att utföra ett arbete av god kvalitet.

Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Syftet med ledningssystemet är att uppnå god kvalitet inom vård och omsorg genom att verksamheterna uppfyller de krav och mål som gäller enligt lagar, föreskrifter och allmänna råd. Ledningssystemet ska användas för att planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten. Socialstyrelsen har gett ut föreskrifter och allmänna råd hur det systematiska kvalitetsarbetet ska bedrivas (SOSFS 2011:9)

Lagrum särskilda boenden

Det lagrum som reglerar socialtjänsten och äldreomsorgens särskilda boenden är de grundläggande bestämmelserna om integritet, självbestämmande och god kvalitet. De återfinns i 1 kap. 1 §, 3 kap. 3 §, 4 kap. 1 § samt 5 kap. 5§ socialtjänstlagen

(2001:453). Bestämmelserna i 5 kap. 4 § samma lag om att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att de får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund) har också betydelse.

Socialstyrelsen föreskrift om dokumentation (SOSFS 2014:5) gäller även särskilda boenden för äldre.

Ändring av socialtjänstförordningen 2016

Socialtjänstförordningen är sedan den 15 april 2016 förändrad. I förordningen har regeringen förtydligat kommunernas ansvar kring bemanningen nattetid i särskilt boende för äldre.

Ändringen av socialtjänstförordningen (2001:937) lyder enligt följande:
" I en sådan särskild boendeform som avses i 5 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) ska det, utifrån den enskildes aktuella behov, finnas tillgång till personal dygnet runt som utan dröjsmål kan uppmärksamma om en boende behöver stöd och hjälp. Den boende ska ges det stöd och den hjälp som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa."

I kommentarerna framkommer att syftet med lydelsen "utifrån den enskildes aktuella behov" är att tydliggöra att utgångspunkten för det föreslagna tillägget är den enskildes medicinska och sociala behov.

Vidare skriver man i kommentarerna att:

"Kravet på tillgång till personal villkoras med andra ord utifrån den enskildes förutsättningar samt behov av stöd och hjälp. Socialnämnden kan till exempel placera äldre i en så kallad servicelägenhet med trygghetslarm.

Vidare förtydligas att de äldre som placeras i exempelvis demensboenden och behöver dygnet runt vård ska tillförsäkras detta. Finns behov av närvarande personal på boendet ska det finnas.

Socialnämnden kan fortsatt anpassa tillgången till personal i förhållande till de äldres olika behov i ett boende, där en enskild person kan vara i behov av mer stöd och hjälp än en annan.

Genom att utgå från den enskildes behov, undviks en reglering som innebär att alla de särskilda boendena på ett generellt och preciserat vis ska ha tillgång till personal dygnet runt med en viss personalstyrka.

Tillägget av begreppet "aktuella" ger socialnämnden ett incitament att göra en kontinuerlig anpassning av stöd och hjälp utifrån den enskildes behov. Av detta följer att personalen ska uppmärksamma den äldres behov av stöd och hjälp samt vid behov förändra tillgången till personal.

Förordningen reglerar inte på vilket sätt personal kan uppmärksamma att en boende har behov av hjälp och därför kan den som bedriver ett särskilt boende själv bedöma på vilket sätt tekniskt stöd kan vara lämpligt. Det är viktigt att tekniskt stöd används på ett sådant sätt att det inte är till nackdel för den enskilde."

Vad säger Inspektionen för vård och omsorg (IVO)?

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har tagit fram ett bedömningsstöd för tillsyn vid särskilt boende för äldre. Det bedömningsstöd som IVO idag använder är inte fullt ut anpassat till ändringen i socialtjänstförordningen som rör särskilt boende. Det bedömningsstödet är nu under omarbetning och kommer, som SKL uppfattar det, inte vara i konflikt med dessa rekommendationer

Bedömningen betonar individualisering och de faktorer IVO lyfter fram är att det ska finnas tillräckligt med personal för planerade och oplanerade insatser.

IVO bedömer att personalbehovet även påverkas av:

- Lokalernas utformning
- Individens behov
- Låsta dörrar (begränsningsåtgärder)
- Tekniska lösningar
  - ✓ Samtycke
  - ✓ Integritet

Utgångspunkter

I denna rekommendation gör SKL en sammanvägd analys och bedömning utifrån lagstiftning, IVO: s bedömningsstöd vid tillsyn samt de iakttagelser som gjorts vid kommunbesök och de samtal som genomförts med företrädare, brukarorganisationer och medarbetare.

Vikten av individuell behovsbedömning

Den individuella behovsbedömningen är grunden för hur vården och omsorgen planeras och genomförs. Bedömning av behov kan göras av biståndshandläggare, enhetschef, ett team bestående av flera yrkeskategorier, och av baspersonal i aktuella situationer. Bemanning efter behov ansvarar enhetschefen för, men ytterst fördelar socialnämnden och kommunstyrelsen resurserna.

De 60 kommuner som SKL haft kontakt med inom ramen för arbetet med rekommendationen har olika lösningar för individuella överenskommelser.

Arbetssätten utgår från individens behov och påverkas även av tillgång till välfärdsteknik. Vid nedsatt beslutsförmåga/funktionsnedsättning blir frågan komplex och kräver en genomarbetad metodik där anhöriga är en viktig aktör

Tillsyn nattetid innebär också risk för att störa nattsömnen och skapa oro. Socialtjänstlagens intentioner är att individen så långt som möjligt ska få behålla sin integritet och självständighet. Det är därför viktigt att göra individuella överenskommelser kring omsorg och tillsyn nattetid med de som kan ge sitt samtycke, samt hitta metoder för att utröna hur de med begränsade möjligheter till samtycke kan medverka till planeringen av tillsynen.

Boendemiljön

Lokalernas utformning kan stärka eller minska möjligheterna till överblick över situationen för de boende. Det påverkar vården och omsorgen nattetid då bemanningen är lägre i förhållande till dagen. Bristande lokaliteter kan kompenseras genom användning av tekniska hjälpmedel och/eller förstärkt bemanning. Vid ny- och ombyggnation är det av stor vikt att hänsyn tas till möjligheter till god överblick.

Bemanning

Socialtjänstförordningen anger att personal utan dröjsmål ska uppmärksamma behov av hjälp och ge hjälp till äldre på särskilt boende. Att uppmärksamma behov utan dröjsmål kan, som framgår i socialtjänstförordningen, göras med såväl teknik som utökad bemanning. När behov av stöd och hjälp har uppmärksammats ska det tillgodoses. Hur och hur snabbt detta ska ske måste utgå från den enskildes behov av stöd och hjälp.

Bemanningen nattetid bör därför vara anpassad för att så effektivt och flexibelt som möjligt möta detta behov, exempelvis genom ett anpassningsbart schema. Det är en viktig förutsättning för att få en både kostnadseffektiv och kvalitativ verksamhet. Andra viktiga faktorer att ta hänsyn till vid bemanning är möjligheten för personalen att arbeta heltid, och ge medarbetarna sådana förutsättningar att de klarar att arbeta utifrån de äldres aktuella behov, vilka kan skifta över tid. Det kan betyda att personal ska kunna ställa om och arbeta på flera olika arbetsplatser i relation till det aktuella vård- och omsorgsbehov som finns.

Digitalisering och nya arbetssätt

Digitaliseringen medger helt nya möjligheter att förändra arbetssätt och i större utsträckning ta vara på den äldres egna förmågor och förutsättningar. Inte minst kan digitala lösningar användas på särskilda boenden för att öka trygghet, självständighet och digital delaktighet. Exempel på detta är digitala trygghetslarm, sensorer för att uppmärksamma behov, nattkameror och olika former av kommunikationshjälpmedel. En viktig fråga är hur arbetssätt och metoder kan möjliggöra att även personer med nedsatt

beslutsförmåga får del av välfärdsteknik. De positiva effekter som kan uppnås med välfärdsteknik måste komma även denna grupp till del.

Flera kommuner har utvecklat användningen av välfärdsteknikens möjligheter men det finns ett behov av att öka takten för att ge nya möjligheter att tillgodose människors behov av individuella lösningar.

Samtidigt som digitaliseringen ger stora möjligheter ställs stora krav på att kommunen tänker igenom användandet bland annat utifrån följande faktorer:

- Gällande lagstiftning, föreskrifter och praxis, exempelvis personuppgiftslagen (PUL), bestämmelser om dokumentation enligt SOSFS 2014:15 och Datainspektionens krav.
- Informationssäkerhet
- Samtycke och beslutsförmåga
- Integritet
- Infrastruktur
- Upphandling
- Drift, förvaltning och support
- Kvalitetssäkring
- Delaktighet hos brukare och anhöriga
- Medarbetares förutsättningar, arbetsförhållanden och digital kompetens
- Information, kommunikation och utbildning
- Jämlikhet och jämställdhet

Digitalisering – en strategisk fråga för hela kommunen

Frågor om digitalisering kan inte endast hanteras separat inom en kommuns olika verksamhetsområden utan behöver i stor grad samordnas. Det finns framför allt ett behov för kommunen att kraftsamla kring kommungemensamma grundläggande förutsättningar som underlättar verksamhetsutveckling genom digitala lösningar. Det handlar bland annat om att på en övergripande kommunnivå ta ansvar för ledning och styrning kring gemensam infrastruktur i form av bredband. I dagsläget är det exempelvis många särskilda boenden som helt saknar den nödvändiga tekniska infrastrukturen som behövs för att digitaliseringens möjligheter ska kunna realiseras.

Därutöver finns även mycket att vinna på en ökad samverkan mellan kommuner inte minst vad gäller områden som infrastruktur, juridik, upphandling, standarder för informationssäkerhet och arkitekturprinciper för en sammanhållen digital offentlig förvaltning.

SKL:s styrelse beslutade i november 2016 om en "Handlingsplan för gemensamma förutsättningar för digital utveckling i kommuner och landsting" som ger stöd i detta arbete.

Natten påverkas av dagens aktiviteter

Hur natten blir påverkas av dagens aktiviteter och vice versa. God mat, ett meningsfullt socialt innehåll och möjlighet till utevistelse med fysisk aktivitet under dagen bidrar till en god nattsömn. En god nattsömn ger å andra sidan ork till dagens aktiviteter och kan minska behov av sömn dagtid. Här krävs en helhetssyn och gemensam planering anpassat utifrån den enskildes behov och önskemål.

Det är inte givet att en lösning fungerar för alla. I många kommuner är det rutin att personalen tittar till den äldre ett par gånger nattetid för att säkerställa att hen sover och att inget oväntat inträffat. Men att någon tittar in nattetid kan även vara störande. En ostörd miljö utan onödiga besök, medverkar till en bättre nattsömn och kan minska behov av medicinering.

Nattsömnen påverkas positivt av evidensbaserade arbetssätt. Optimal medicinsk behandling vid hjärtsvikt, diabetes och smärta är exempel på viktiga insatser. Läkemedelsgenomgångar där individuell justering av personens hela läkemedelsbehandling görs bidrar till bästa möjliga hälsa och leder dessutom till en låg användning av sömnmedel och lugnande medel. Systematiskt arbete när personen har beteendemässiga och psykiska symptom vid demens bidrar också till minskad oro och bättre nattsömn. Andra viktiga områden att beakta är att undvika lång nattfasta och säkerhetsställa god munhygien.

Chefen och ledarskapets betydelse

Särskilda boenden är en verksamhet som ställer stora krav på ledarskapet. Verksamheten omsätter betydande ekonomiska värden och bedrivs dygnet runt. Att leda verksamheten handlar både om att ge en god omvårdnad till personer som behöver omfattande vård och omsorg och att leda flera personalkategorier utifrån olika lagrum och kulturer. Verksamheten måste också kunna attrahera och behålla medarbetare samtidigt som man förnyar arbetssätt, inför välfärdsteknik och möter en ny generation av äldre med ökade krav på individualiserad hjälp.

Ett närvarande och kompentent ledarskap är en nyckelfråga för att klara av omställningen. En utmaning är att natten präglas av självständigt arbete, ofta utan just närvarande ledarskap. Nattpersonal har av naturliga skäl inte möjlighet att träffa sin chef lika ofta som dagpersonalen.

Kommunerna uppger att det finns ett behov av att planeringen och genomförandet av nattens arbete blir än mer transparent. Schemaläggning har stor betydelse för möjligheten att bemanna efter behov. Om detta ska kunna bli verklighet behöver nattpersonalens situation och schemaläggning belysas och adresseras.

Rekommendation

SKL rekommenderar kommunerna att stärka och utveckla kvalitén enligt följande fyra nedanstående punkter.

Koll på läget

Socialtjänsten behöver göra individuella bedömningar kring enskilda behov av omsorg och tillsyn på natten. Resultatet måste vägas samman med de förutsättningar som finns i förhållande till lokaler och teknik på respektive särskilt boende. Ledningen behöver i större utsträckning ta reda på hur personalen bedriver arbetet under natten. Detta kan ske genom kontinuerlig dialog och möten med medarbetare.

Planera utifrån individens behov

Verksamheten behöver säkerställa att respektive individs behov av omsorg och tillsyn nattetid tillgodoses. Det är idag ovanligt att de individuella behoven finns uppmärksammade i genomförandeplaner eller att det finns enskilda överenskommelser hur den äldre vill ha sin omsorg och tillsyn på natten.

En planering behöver genomföras med den äldre och den äldres anhöriga vad gäller omsorgsinsatser och tillsyn. Planeringen dokumenteras i genomförandeplanen och behöver följas upp kontinuerligt. Av erfarenhet vet vi att äldres behov förändras både vad gäller sjukdomar och oro Vid planeringen bör särskilt uppmärksammas på vilket sätt välfärdsteknik kan användas för tillsyn och trygghet.

När verksamheten utvecklat rutiner för att försäkra sig om en större kunskap kring de individuella behoven måste hänsyn också tas till att behovet skiftar över tid. Det kräver också arbetssätt med en flexibel bemanning och schemaläggning.

Ta fram en strategi för att utveckla digitaliseringens möjligheter

Socialtjänstförordningen ger utrymme för kommunerna att själva välja hur individens behov ska kunna tillgodoses, och hur digitala lösningar kan vara en del av det. Digitala lösningar ska tillgodose den enskildes integritet, behov av trygghet och samtidigt möjliggöra att personal nyttjas på bästa sätt.

Kommunen bör utarbeta en övergripande strategi som på ett tydligt sätt visar hur digitaliseringens möjligheter ska tas tillvara. Strategin behöver exempelvis omfatta områden som infrastruktur, informationssäkerhet, juridik, finansiering, standardisering och former för samverkan med andra kommuner. Strategin bör beslutas av kommunstyrelsen och kan exempelvis innehålla:

- Politisk viljeinriktning
- Värdegrunder och förhållningssätt för arbetet

- Handlingsplan med konkreta åtgärder för att den politiska viljeinriktningen ska nås
- Fastställda mål på olika nivåer och i olika verksamheter i organisationen
- Hur strategin förhåller sig till alternativa utförare
- Hur samverkan med andra kommuner, alternativa utförare, leverantörer och invånare ska etableras

För att öka takten i införandet av nya arbetssätt i äldreomsorgen behöver strategin kompletteras med mer verksamhetsnära handlingsplaner som stöttar verksamheten i valet av bästa möjliga lösning i förhållande till arbetsmetoder, arbetsmiljö samt brukarnas förmågor och behov av medbestämmande, självständighet och trygghet. För att framgångsrikt kunna utveckla och införa nya arbetssätt behövs även kompetensutvecklande insatser för alla berörda medarbetare. Det behövs även för att användningen av digitala lösningar ska ligga i linje med tillsynsmyndigheternas krav samt för att det ska bli en fråga för kommunens högsta ledning att ta hänsyn till i kommande verksamhets- och budgetplanering. Rätt använd ger digitala lösningar möjligheter för att utveckla verksamhetens kvalitet samtidigt som det ökande behoven hos en åldrande befolkning bättre kan tillgodoses.

Ledarskap

Ledarskapet inom särskilt boende för äldre behöver stärkas för att förändringsarbetet med att identifiera och införa nya arbetssätt tillsammans med ökad teknikanvändning ska kunna genomföras. Det handlar då inte enbart om den närmaste chefen på äldreboendet utan även om att förvaltningsledningen tar ett aktivt ansvar för förbättrings- och kvalitetsarbetet.

Kommunerna bör också säkerställa att det finns tillgång till arbetsledning nattetid. En nyckelfråga är flexibilitet i bemanning för att kunna möta äldres behov som förändras över tid. Kommunledningen behöver stödja, medverka och följa utvecklingsarbetet då förväntat ökad teknikanvändning påverkar rutiner, organisering och arbetskultur.

Implementering

SKL kommer under 2017 att ge stöd till landets kommuner avseende tillämpningen av rekommendationen. Följande stödinsatser planeras:

- Identifiera, dokumentera och sprida goda exempel
- Länsgemensamma dialoger
- Workshops
- Webbsändningar riktade till baspersonalen och chefer.
- Ta fram underlag för upphandling av välfärdsteknik